

Aktualności MSSF

Pojawiające się problemy i praktyczny poradnik*

Numer 81 - luty 2010 r.

Projekt do dyskusji MSR 37 przyniesie znaczne zmiany wielkości rezerw

RMSR opublikowała zmienione propozycje zmian w wycenie zobowiązań niefinansowych (dawniej rezerw) zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”. Zawarte w projekcie propozycje przedstawiają sposób wyceny rezerw, który jest różny od metody często stosowanej obecnie. Niektóre z tych propozycji mają fundamentalne znaczenie i mogą spowodować znaczne zwiększenie rezerwy. Steve Ralls z centralnego zespołu światowej grupy PwC ds. doradztwa księgowego wyjaśnia.

Opis sytuacji

- Proponowane zmiany zostały opublikowane po raz pierwszy w 2005 r. Wiele z tych propozycji pozostaje bez zmian. Jednak te dotyczące wyceny rezerw zostały ponownie przeanalizowane.
- Niektóre z propozycji, które mają pojawić się w zmienionym standardzie, mogą mieć znaczny wpływ.
- Będą one dotyczyły większości podmiotów.
- Publikacja projektu standardu spodziewana jest w lutym tego roku; nowy MSSF, który zastąpi MSR 37, spodziewany jest w trzecim kwartale 2010 r.

Obecnie kierownictwo wycenia większość rezerw na zobowiązania do wyświadczenia usługi (np. dotyczących usług gwarancyjnych lub zobowiązania do wycofania składnika aktywów z eksploatacji) w kwocie kosztów, jakie spodziewa się ponieść w celu wypełnienia zobowiązania. Projekt do dyskusji (ED) proponuje wycenę rezerwy w oparciu o wartość wymaganych zasobów.

W praktyce występują różnice, jeżeli chodzi o koszty uwzględniane w rezerwie. Koszty bezpośrednie są zazwyczaj uwzględniane, natomiast koszty pośrednie czasami nie są uwzględniane, a marża zysku pobierana przez wykonawcę jest rzadko uwzględniana. Projekt do dyskusji ma zająć się tymi różnicami, ale proponowane w nim zmiany powodują powstanie kilku istotnych problemów.

Projekt do dyskusji proponuje cztery fundamentalne zmiany:

1. Zniesienie zasady, zgodnie z którą do wykazania rezerwy niezbędne jest prawdopodobieństwo wydatkowania środków.
2. Zniesienie pojęcia aktywów i zobowiązań warunkowych.
3. Wprowadzenie wymogu, aby ponowna wycena rezerw oparta była o model oczekiwanej wartości, a nie o aktualny najlepszy szacunek.
4. Wyszczególnienie kosztów, jakie należy uwzględnić w kalkulacji rezerwy.

Zmiany te wynikają z proponowanej zmiany wytycznych w zakresie wyceny i są omówione poniżej.

1. Zniesienie zasady, zgodnie z którą niezbędne jest prawdopodobieństwo wydatkowania środków

MSR 37 wymaga obecnie, aby zobowiązanie zostało wykazane, gdy nastąpiło zdarzenie obligujące i istnieje prawdopodobieństwo wypływu korzyści ekonomicznych.

W tym numerze...

1 **MSR 37**
- projekt do dyskusji

3 **Umowy ubezpieczeniowe**

3 **Wiadomości z Cannon Street**

Definicja warunków nabycia uprawnień

4 **Poradnik dla początkujących**

Leasing

6 **MSSF**
- podsumowanie roku

9 **Kontakt**

„Prawdopodobieństwo” jest w praktyce interpretowane jako „prawdopodobieństwo wystąpienia wyższe niż 50%”. Proponowane zmiany usuwają pojęcie „prawdopodobieństwa” z kryteriów wykazywania. W rezultacie wykazywane są wszystkie zobowiązania wynikające ze zdarzenia obligującego: niepewność wpływu korzyści ujęta jest w kryteriach wyceny poprzez zastosowanie oceny prawdopodobieństwa szeregu możliwych wyników.

Zmiana ta jest reakcją na niespójność między MSR 37 a innymi standardami, w tym MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych” i MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”, które to standardy nie przewidują stosowania wobec zobowiązań kryterium prawdopodobieństwa wpływu korzyści. W praktyce oznacza to, że można teraz wykazywać zobowiązania, dla których prawdopodobieństwo wpływu korzyści ekonomicznych ocenione zostało jako niewielkie.

2. Zniesienie pojęcia aktywów i zobowiązań warunkowych

Nowy standard nie będzie dotyczył aktywów, a pojęcie „aktywów warunkowych” zniknie. Zniesienie progu wykazywania zobowiązań oznacza, że „zobowiązania warunkowe” w dotychczasowym rozumieniu także odejdą w przeszłość. Zobowiązania warunkowe będą występować jedynie w sytuacji, gdy prawdopodobieństwo, że zaszło zdarzenie obligujące, zostanie uznane za niewielkie.

3. Ponowna wycena rezerw w oparciu o model oczekiwanej wartości

Projekt do dyskusji proponuje wycenę rezerw w wartości bieżącej kwoty, którą jednostka zasadnie by zapłaciła, aby uwolnić się od zobowiązania na dzień bilansowy. Obecnie rezerwy rzadko są wyceniane w oparciu o „uregulowanie zobowiązania”. Kierownictwo szacuje koszty, które zostaną poniesione w przyszłości na uregulowanie zobowiązania i dyskontuje je na dzień bilansowy.

Zaproponowana w projekcie do dyskusji metoda wyceny opiera się na „najniższej z następujących kwot:

- *Wartość bieżąca zasobów potrzebnych do wypełnienia zobowiązania;*
- *Kwota, jaką podmiot musiałby zapłacić kontrahentowi, aby anulować zobowiązanie; oraz*
- *Kwota, jaką podmiot musiałby zapłacić osobie trzeciej za przeniesienie zobowiązania na tę osobę trzecią.”*

Anulowanie zobowiązań bez ich uregulowania w praktyce zdarza się rzadko. Jeszcze mniej prawdopodobne jest znalezienie rynku, na którym możliwe jest przeniesienie (sprzedaż) zobowiązania osobie trzeciej. Prawdopodobnie najniższą kwotą będzie wartość zasobów potrzebnych do wypełnienia zobowiązania. W związku z tym wiele podmiotów stosuje podejście oparte o wartość bieżącą.

Przy zastosowaniu podejścia opartego o wartość bieżącą rezerwa jest wyceniana na podstawie średniej ważonej wszystkich możliwych wyników. Rzadko otrzymuje się w ten sposób kwotę, która zostanie ostatecznie zapłacona, ale podejście to odzwierciedla niepewność nieodłącznie związaną z oszacowaniami. Rezerwa jest dyskontowana według stopy odzwierciedlającej wartość pieniądza w czasie, a następnie powiększana o korektę z tytułu wszystkich rodzajów ryzyka dotyczących danego zobowiązania, które nie zostały uwzględnione w kalkulacji oczekiwanej wartości.

4. Wyszczególnienie kosztów, jakie należy uwzględnić w kalkulacji rezerwy

Rada spodziewa się, że ceny wykonawcy będą stanowić bardziej obiektywną podstawę oceny zobowiązań niż wewnętrzne szacunki oparte o koszty. Poprzez wskazanie podejścia opartego o ceny wykonawcy jako podejścia docelowego, zmieniony standard może ograniczyć obecnie występujące w praktyce różnice. Szczegółowe wytyczne odnośnie kosztów, które należy uwzględnić, uważane są za zbędne. Jeżeli ceny wykonawcy nie są dostępne, szacując rezerwę podmiot powinien zastosować w pełni zamortyzowane koszty i marżę zysku.

Kierownictwo powinno uważnie przyjrzeć się tym propozycjom, ocenić ich wpływ i zastanowić się nad odpowiedzią na propozycje Rady.

Przykłady

Zobowiązanie gwarancyjne

Zobowiązanie do wymiany wadliwego towaru na nowy w ramach gwarancji, gdy towar ten nie jest unikalny i jest sprzedawany konsumentom w dużych ilościach, dobrze pasuje do modelu oczekiwanej wartości. Dane historyczne na temat awarii i wymian są łatwo dostępne, tak samo jak cena rynkowa towaru. Jeżeli jednak zobowiązanie dotyczy tylko naprawy towaru, cena rynkowa za naprawę może nie być łatwo dostępna, zwłaszcza jeżeli towar ten rutynowo nie jest naprawiany. Do określenia wartości usługi, a zarazem wysokości rezerwy potrzebne jest oszacowanie zarówno kosztów, jak i marży zysku, jaką podmiot spodziewałby się otrzymać w tej sytuacji.

Zobowiązanie do wycofania składnika aktywów z eksploatacji

Zobowiązanie do usunięcia składnika aktywów z bilansu i wycofania go z eksploatacji może dobrze pasować do modelu oczekiwanej wartości, jeżeli istnieje rynek, na którym świadczone są usługi wycofywania z eksploatacji. Nie pasuje ono jednak tak dobrze wtedy, gdy nie ma rynku na usługi wycofywania z eksploatacji i w związku z tym podmiot musi wykonać zobowiązanie do wycofania z eksploatacji samodzielnie. Kierownictwo szacuje zarówno koszty, jak i marżę zysku, aby ustalić wartość usługi, a zarazem wysokość rezerwy.

Uregulowanie zobowiązania gotówką

Gdy zobowiązanie polega na zapłaceniu kwoty pieniężnej, np. w związku z wyrokiem sądowym, wysokość rezerwy będzie równa średniej wartości oczekiwanej płatności ważonej prawdopodobieństwem powiększonej o odnośne koszty. Jest prawdopodobne, że kwota ta będzie wyższa niż wysokość zobowiązania określona według starego standardu. Jeżeli oczekiwany wpływ środków nie był prawdopodobny, rezerwa mogła nie być tworzona.

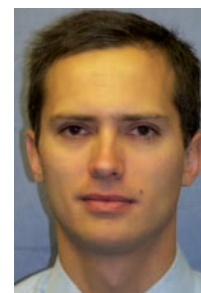
Zobowiązania binarne

Przykład sporu sądowego zwraca uwagę na kluczowy problem. Ponieważ ocena prawdopodobieństwa została usunięta z zasad wykazywania rezerw, sytuacje, w których zobowiązanie może, ale nie musi powstać, będą prowadziły do utworzenia rezerwy. Jest mało prawdopodobne, że rezerwa na wynik sporu sądowego będzie równa faktycznej kwocie pieniężnej, jaka zostanie zapłacona lub faktycznej wartości usługi, którą trzeba wyświadczyć. Z pewnością niemożliwe będzie niewykazanie żadnej rezerwy.

Postęp w zakresie długo oczekiwanego standardu dotyczącego umów ubezpieczeniowych

Partner Gail Tucker i starszy menedżer Dewald van den Berg z działu doradztwa księgowego w Wielkiej Brytanii podsumowują postępy projektu dotyczącego umów ubezpieczeniowych.

W maju 2010 r. RMSR ma wydać projekt do dyskusji na temat umów ubezpieczeniowych. Projektem tym RMSR wyprzedza własne działania. Ostateczny standard (którego wydanie planowane jest na czerwiec 2011 r.) jest niecierpliwie oczekiwany przez sporządzających sprawozdania finansowe i analityków z sektora ubezpieczeniowego, biorąc pod uwagę dzisiejszą niejednorodność zasad rachunkowości (o której jest mowa w niedawnej ankiecie przeprowadzonej przez PwC wśród analityków ubezpieczeniowych „Making Sense of the Numbers”). Nowy standard oczekiwany w 2011 r. pozwoli osobom sporządzającym sprawozdania finansowe w UE spojrzeć na nowe wymagania w kontekście zmian w dyrektywie Wyplacalność II, które będą dotyczyły ubezpieczycieli od 2012 r.

Dlaczego to trwało tak długo?

FASB przyłączyła się do tego projektu w październiku 2008 r. Obydwie rady omawiały propozycje zawarte w wydanych przez RMSR w 2007 r. materiałach do dyskusji na temat umów ubezpieczeniowych.

Rozmowy te nie są proste, ponieważ wiele tematów, takich jak uznawanie przychodów, instrumenty finansowe i zobowiązania niefinansowe pokrywa się z innymi projektami RMSR (zmiany do MSR 37). Z powodu tych komplikacji oraz dlatego, że FASB miała mniej czasu na debatę na te tematy, harmonogram wiele razy ulegał opóźnieniom. Rady zaczęły organizować wspólne spotkania, w tym dodatkowe, nieujęte w zwykłym miesięcznym harmonogramie. Ma to na celu sporządzenie projektu do dyskusji (ED) przed końcem kadencji trzech członków RMSR w czerwcu 2010 r.

Jak mają wyglądać propozycje?

Materiały do dyskusji opublikowane w 2007 r. proponowały jedno podejście do wyceny umów ubezpieczeniowych oparte o „bieżącą wartość wyjścia” i pojęcie przeniesienia na inny podmiot. RMSR odeszła od pojęcia bieżącej wartości wyjścia. Rady rozważały wiele modeli wyceny. Postanowiły wstępnie, że wycena powinna odzwierciedlać aktualny szacunek zobowiązania ubezpieczyciela i uwzględniać następujące elementy, które są poddawane ponownej wycenie na każdy dzień sprawozdawczy:

- Obiektywną, ważoną prawdopodobieństwem średnią wartość przyszłych przepływów pieniężnych spodziewanych w momencie wypełnienia zobowiązania przez ubezpieczyciela;
- Wartość pieniądza w czasie;
- Korektę o ryzyko niepewności co do kwoty i momentu powstania przyszłych przepływów pieniężnych; oraz
- Kwotę eliminującą wszelkie zyski w momencie zawarcia umowy.

Pozostaje jeszcze sporo ważnych obszarów, które Rady muszą omówić przed opublikowaniem projektu do dyskusji (ED). Nieformalne notatki dotyczące wstępnych decyzji podejmowanych na kolejnych spotkaniach (oraz wyżej wspomniana ankieta „Making sense of the numbers”) są dostępne na pwc.com/insurance na stronach poświęconych MSSF.

Następne kroki

Rady nie omówiły jeszcze zakresu standardu. MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” definiuje umowę ubezpieczeniową jako umowę, w której jedna strona przejmuje istotne ryzyko ubezpieczeniowe od drugiej strony. Jeżeli ta definicja nie zostanie zmieniona, podmioty inne niż ubezpieczyciele, takie jak usługodawcy zawierający umowy serwisowe ze stałą ceną, będą musiały śledzić tę debatę i zastanowić się nad skutkami nowego modelu.

Wiadomości z Cannon Street

KIMSF ma przedstawić objaśnienie definicji warunków nabycia uprawnień w zmianie do MSSF 2.

KIMSF ma przedstawić jaśniejsze wytyczne w zakresie rozróżniania między warunkiem świadczenia pracy, warunkiem osiągnięcia odpowiednich wyników i warunkami innymi niż warunki nabycia uprawnień. Decyzja ta podyktowana jest niejasnością definicji warunków nabycia uprawnień oraz zmiany do MSSF 2 „Płatności w formie akcji” dotyczącej warunków

nabycia uprawnień i anulowania. Niejasność ta może powodować stosowanie różnych praktyk przy rozróżnianiu warunków nabycia uprawnień i warunków innych niż warunki nabycia uprawnień. KIMSF postanowił umieścić tę sprawę w swoim porządku obrad i omówić ją na spotkaniu w następnym miesiącu.

Poradnik dla początkujących: leasing

Peter Hogarth i Liza Therache z działów doradztwa księgowego PwC w Wielkiej Brytanii i Francji wyjaśniają podstawy rachunkowości leasingu oraz wskazują punkty kontrowersyjne.

„Mogę zagwarantować, że prawie nikt z was nie leciał nigdy samolotem, który był ujęty w bilansie linii lotniczej. Dzieje się tak dlatego, że zazwyczaj biorą je w leasing zamiast kupować. Wszyscy mamy standardy dotyczące leasingu i dobra wiadomość jest taka, że te standardy są doskonale zharmonizowane na całym świecie. Niestety, są całkowicie bezużyteczne. Żaden z nich nie działa.”¹

Przewodniczący RMSR, Sir David Tweedie, 15 sierpnia 2002 r.

Wiele podmiotów we wszystkich sektorach gospodarki bierze składniki aktywów w leasing. Są to zarówno duże obiekty o wysokiej wartości (jak nieruchomości, samoloty i statki), jak i sprzęt codziennego użytku (jak samochody, komputery i koparki). Większość czytelników tego artykułu miała kiedyś „w leasingu” samochód lub pokój hotelowy.

Stojąca często przed kierownictwem decyzja „wziąć w leasing czy kupić” podejmowana jest w oparciu o wiele czynników, obejmujących dostępne finansowanie, możliwości kształtowania podatku i usługi dodatkowe, jakie można uzyskać wraz z leasingiem. Ryzyko i korzyści związane z korzystaniem z cudzego składnika aktywów w porównaniu z posiadaniem go na własność są również istotne. Analiza ryzyka i korzyści ma również konsekwencje księgowe, które zostaną wyjaśnione później.

Czym jest leasing?

Umowa leasingowa jest to umowa, w której jedna strona („leasingobiorca”) nabywa prawo do korzystania ze składnika aktywów należącego do drugiej strony („leasingodawcy”) przez uzgodniony okres. Wiele umów leasingowych jest łatwych do zidentyfikowania. Niektóre mogą jednak mieć formę umowy kupna towarów i usług, a równocześnie zawierać „ukryty” element leasingu. Przykładami takich umów są umowy outsourcingu i umowy „take or pay”, gdzie kupujący („leasingobiorca”) kontroluje korzystanie ze składnika aktywów potrzebnego do dostarczenia lub wyprodukowania nabywanych towarów lub usług. Podstawową zasadą jest to, że jeżeli umowa ma charakter leasingu, powinna być wykazywana jako umowa leasingowa.

Czy wszystkie umowy leasingowe są takie same?

Umowy leasingowe mogą przybierać różne formy. Z jednej strony mamy wynajem samochodu na jeden dzień, a z drugiej - skomplikowaną umowę leasingu maszyny na cały okres jej przydatności ekonomicznej. Większość umów leasingowych znajduje się gdzieś pośrodku.

Metoda ujmowania umowy leasingowej zależy od tego, kto ponosi ryzyko i uzyskuje korzyści z własności przedmiotu leasingu. Wynikiem takiej analizy jest klasyfikacja umowy jako umowy

leasingu finansowego lub operacyjnego. Jeżeli leasingobiorca ponosi niemal całe ryzyko i uzyskuje niemal wszystkie pożytki, mamy do czynienia z leasingiem finansowym; w przeciwnym wypadku mamy do czynienia z leasingiem operacyjnym.

Zasady ujmowania tych dwóch rodzajów leasingu różnią się zasadniczo. Z perspektywy leasingobiorcy, leasing finansowy ujmowany jest podobnie jak zwykły zakup składnika aktywów z odroczonym terminem płatności, natomiast opłaty w leasingu operacyjnym wykazywane są w kosztach przez okres leasingu i nie są wykazywane żadne aktywa ani zobowiązania. Dokładniej wyjaśniamy to poniżej.

Klasyfikacja umowy leasingu (jako leasingu operacyjnego lub finansowego) powinna zostać dokonana na początku okresu leasingu na podstawie dostępnych wtedy informacji. Klasyfikacja ta nie jest następnie zmieniana w związku ze zmianami oszacowań lub okoliczności. Jeżeli jednak następuje zmiana warunków umowy leasingowej (inna niż zwykłe odnowienie), zmienioną umowę traktuje się jako nową i ponownie przeprowadza się klasyfikację.

Jak przeprowadzić klasyfikację umowy leasingowej?

Aktualny standard rachunkowości dotyczący leasingu podaje przykłady przesłanek świadczących o przeniesieniu ryzyka i pożytków związanych z własnością składnika aktywów na leasingobiorcę, co jest cechą leasingu finansowego. Wszystkie te przesłanki bezpośrednio lub pośrednio dotyczą wartości przedmiotu leasingu na koniec okresu leasingu („ryzyko wartości końcowej”). Gdy leasingobiorca ponosi ryzyko wartości końcowej, lub gdy to ryzyko nie jest istotne, umowa leasingowa traktowana jest jako leasing finansowy. Na przykład, umowa jest zazwyczaj klasyfikowana jako leasing finansowy, gdy:

- na koniec okresu leasingu spodziewane jest przeniesienie tytułu własności przedmiotu leasingu na leasingobiorcę (automatycznie lub poprzez opcję zakupu);
- okres leasingu (obejmujący okres opcjonalnego przedłużenia, jeżeli leasingobiorca ma uzasadnioną pewność, że będzie korzystał z przedmiotu leasingu przez dłuższy okres) obejmuje większość ekonomicznego okresu użytkowania przedmiotu leasingu;

¹ Podobno od tamtej pory Sir David Tweedie powtarza ten dowcip w każdym swoim przemówieniu. Wydawca chciałby się dowiedzieć, czy od 2002 r. ktokolwiek słyszał przemówienie Sir Davida, w którym nie było tego żartu (nie licząc przemówień do Komisji Europejskiej, w których żarty nie są mile widziane).

- opłaty, jakich leasingobiorca ma obowiązek dokonać na rzecz leasingodawcy, pokrywają większą część wartości składnika aktywów; lub
- składnik aktywów ma tak wysoce specjalistyczny charakter, że w praktyce nikt inny nie będzie mógł z niego korzystać po zakończeniu obecnej umowy leasingowej.

W takich sytuacjach leasingodawca zazwyczaj ponosi niewielkie ryzyko wartości końcowej w związku z przedmiotem leasingu lub nie ponosi go wcale, ponieważ poziom opłat leasingowych pozwala mu na pokrycie wartości inwestycji wraz z kosztami finansowania i rozsądnym zyskiem. Ryzyko leasingodawcy jest więc podobne do ponoszonego w przypadku transakcji udzielenia finansowania, czyli jest to ryzyko kredytowe związane z leasingobiorcą.

Ujmowanie leasingu operacyjnego

Charakter leasingu operacyjnego polega na tym, że leasingobiorca dokonuje serii płatności za prawo użytkowania składnika aktywów. Leasingobiorca nie ponosi ryzyka ani nie uzyskuje pożytków z własności przedmiotu leasingu, więc nie jest on wykazywany w bilansie leasingobiorcy. Leasingobiorca nie wykazuje też zobowiązania do dokonywania opłat. Umowa jest traktowana jako niezakończony kontrakt, zobowiązujący leasingodawcę do udostępnienia składnika aktywów do korzystania w przyszłości w zamian za wynagrodzenie. Tak rozumiany leasing operacyjny przypomina umowę o świadczenie usług i jest podobnie traktowany dla celów księgowych. Koszty opłat są wykazywane liniowo przez okres leasingu.

Ujmowanie leasingu finansowego

Charakter leasingu finansowego przypomina zwykły zakup składnika aktywów z odroczonego terminem płatności. Leasingobiorca ponosi ryzyko i uzyskuje pożytki tak jak właściciel przedmiotu leasingu, więc jest on wykazywany w bilansie leasingobiorcy. Następnie traktowany jest podobnie do innych aktywów własnych.

Zobowiązanie jest również wykazywane w kwocie, którą leasingobiorca jest zobowiązany spłacić. Zobowiązanie wykazywane jest podobnie jak pożyczka. Oznacza to, że kwota wykazana na początku okresu leasingu uwzględnia wartość pieniądza w czasie i jest wyceniana w bieżącej wartości opłat, jakich leasingobiorca jest zobowiązany dokonać na rzecz leasingodawcy w okresie leasingu. Stopa procentowa zastosowana do obliczeń (zwana „stopą procentową leasingu”) powinna być taka, aby spełnione zostało następujące równanie:

$$\begin{aligned} \text{Wartość bieżąca opłat z tytułu leasingu} &+ \text{wartość końcowa przedmiotu leasingu na koniec okresu leasingu} \\ &= \text{Bieżąca wartość godziwa przedmiotu leasingu} + \text{wszystkie początkowe koszty bezpośrednie poniesione przez leasingodawcę} \end{aligned}$$

Jest to nie tylko skomplikowane, ale również wymaga informacji, których leasingobiorca może nie posiadać (jak np. wartość końcowa na koniec okresu leasingu lub koszty poniesione przez leasingodawcę). Leasingodawca może udostępnić te informacje, a jeżeli tego nie zrobi, leasingobiorca powinien zastosować oprocentowanie, jakie musiałby stosować w przypadku podobnej umowy leasingu lub pożyczki (zwane „krajową stopą procentową leasingobiorcy”).

Powyższe równanie oznacza, że wartość bieżąca opłat z tytułu leasingu nie powinna nigdy przekroczyć wartości godziwej przedmiotu leasingu. Jeżeli tak się stanie, może to oznaczać, że zastosowana została nieprawidłowa stopa procentowa. Standard rachunkowości wymaga więc, aby przedmiot leasingu i zobowiązanie z tytułu leasingu były początkowo wyceniane w niższej z dwóch kwot: wartości bieżącej opłat leasingowych i wartości godziwej przedmiotu leasingu.

Przykład

Jednostka wzięła składnik aktywów w leasing na okres dwóch lat. Na koniec każdego roku jest zobowiązana do zapłacenia leasingodawcy kwoty 100 W.

Jeżeli jest to leasing operacyjny, suma opłat leasingowych w wysokości 200 W jest wykazywana liniowo przez okres leasingu. Tak więc w każdym roku wykazywany jest koszt w wysokości 100 W.

Jeżeli jest to leasing finansowy, ujęcie jest bardziej skomplikowane. Po pierwsze trzeba oszacować stopę procentową leasingu. Aby to uczynić, leasingobiorca musiałby ustalić wartość godziwą przedmiotu leasingu, jego wartość końcową na zakończenie leasingu oraz wszystkie koszty początkowe poniesione przez leasingodawcę. Leasingobiorca może otrzymać te informacje od leasingodawcy, a jeżeli nie jest to możliwe, musi zastosować własną krajową stopę procentową. Dla celów tego przykładu przyjmijmy, że właściwa jest stopa 10%.

Wartość bieżąca opłat leasingowych na dzień rozpoczęcia leasingu wynosi 174 W (obliczona według wzoru: $100 W/1,1 + 100 W/1,1^2$). Jeżeli nie jest ona wyższa od wartości godziwej przedmiotu leasingu, jest to kwota, w której należy wykazać przedmiot leasingu i zobowiązanie z tytułu leasingu.

W pierwszym roku leasingobiorca płaci 100 W i wykazuje odsetki od swojego zobowiązania w wysokości 17 W (tj. 10% z kwoty 174 W). Wykazuje on także amortyzację przedmiotu leasingu, czyli koszt w wysokości 87 W (tj. $174 \times \frac{1}{2}$). Całkowity koszt za pierwszy rok wynosi więc 104 W, wartość bilansowa przedmiotu leasingu zostaje zmniejszona do 87 W, a wartość bilansowa zobowiązania z tytułu leasingu zostaje zmniejszona do 91 W (tj. 174 W plus odsetki w wysokości 17 W minus spłata w kwocie 100 W).

Początkowe ujęcie składnika aktywów	174	Początkowe ujęcie zobowiązania	174
Amortyzacja w roku 1	(87)	Odsetki w roku 1	17
	<u>87</u>	Spłata	<u>(100)</u>
			<u>91</u>

W drugim roku leasingobiorca znowu płaci 100 W i wykazuje odsetki od swojego zobowiązania w wysokości 9 W (tj. 10% z kwoty 91 W). Wykazuje także amortyzację przedmiotu leasingu w kwocie 87 W. Całkowity koszt w drugim roku wynosi więc 96 W.

Składnik aktywów na początek roku 2	87	Zobowiązanie na początek roku 2	91
Amortyzacja w roku 2	(87)	Odsetki w roku 2	9
	<u>-</u>	Spłata	<u>(100)</u>
			<u>-</u>

Płatności dokonywane w przyszłych okresach nie są określane jako wynajem, ale są traktowane jako połączenie kwoty głównej i odsetek od niespłaconego zobowiązania. Równocześnie wartość bilansowa przedmiotu leasingu zostaje zmniejszona (amortyzowana). Leasing finansowy, w przeciwieństwie do leasingu operacyjnego, powoduje powstanie dwóch różnych rodzajów kosztów – amortyzacji i odsetek.

Najważniejsze różnice księgowe między leasingiem operacyjnym a finansowym są następujące:

Leasing operacyjny	Leasing finansowy
<ul style="list-style-type: none"> Nie wykazuje się składnika aktywów ani zobowiązania Koszty w postaci opłat leasingowych Koszty ujmowane metodą liniową przez okres leasingu 	<ul style="list-style-type: none"> Wykazuje się składnik aktywów i zobowiązanie Koszty w postaci amortyzacji i odsetek Koszty ogółem są zazwyczaj wyższe w pierwszych latach, a niższe w kolejnych

Przyszłość

Obecny standard rachunkowości dotyczący leasingu, dzielący umowy leasingu na dwa rodzaje (leasing operacyjny i finansowy) jest mocno krytykowany. Wiele umów leasingu wyraźnie należy do jednego lub drugiego rodzaju, ale niektóre mają cechy pasujące do obydwu klasyfikacji. Jak omówiono powyżej, własny osąd ma ważne konsekwencje księgowe.

Niektórzy uważają, że ogranicza to porównywalność i przejrzystość dla inwestorów. Użytkownicy regularnie wprowadzają korekty w sprawozdaniach finansowych, aby uwzględnić leasing operacyjny (traktowany jako forma „finansowania pozabilansowego”).

RMSR i FASB pracują nad wspólnym projektem mającym na celu wydanie nowego standardu w 2011 r. Proponują wyeliminowanie podziału na leasing operacyjny i finansowy. Leasingobiorcy mogliby wówczas traktować każdy leasing w sposób podobny do tego, jak obecnie traktowany jest leasing finansowy. Każda umowa leasingu byłaby więc wykazywana w bilansie. Wydaje się to odpowiednią reakcją na głośną krytykę obecnego modelu (zob. cytaty na str. 4).

MSSF – podsumowanie roku

Partnerzy odpowiedzialni za kwestie techniczne z dziedziny rachunkowości („GACS” – światowa grupa ds. doradztwa księgowego PwC, Global Accounting Consulting Services) bacznie obserwują proces ustanawiania standardów, jak również w nim uczestniczą. Wielu z nich poświęca tyle samo czasu na myślenie o przyszłości MSSF, co na doradzanie na temat aktualnych standardów. Wiele osób będzie pewnie chciało zapomnieć rok 2009 – w tej grupie mogą być osoby zaangażowane w standardy rachunkowości.

Zwróciliśmy się do trzech szefów światowych zespołów tematycznych w ramach światowej grupy ds. doradztwa księgowego PwC o refleksje na temat minionego roku, zmian czekających nas w 2010 r. i wreszcie tego, co chcieliby, aby zrobiły instytucje ustanawiające standardy. Trzy poruszone przez nas obszary tematyczne to: instrumenty finansowe („FI” – w tym leasing i nieruchomości), połączenia jednostek gospodarczych („BC” – wszystkie aktywa niefinansowe, połączenia jednostek gospodarczych, wspólne przedsięwzięcia, metoda praw własności i konsolidacje) oraz przychody, zobowiązania i inne („RLO” – wszystko, co dotyczy prezentacji sprawozdań finansowych, podatku odroczonego, świadczeń pracowniczych, rezerw, ujmowania przychodów itp.).

Jak podsumowalibyście działania w zakresie ustanawiania standardów w Waszych dziedzinach w 2009 r.?

John Althoff (FI): Intensywne. Wyzwaniem dla nas była duża liczba propozycji (materiały do dyskusji (DP) i projekty standardów (ED) (zob. tabela na str. 8) w połączeniu z krótkimi okresami na zgłaszanie uwag. RMSR i FASB otrzymały mandat do „naprawy” rachunkowości instrumentów finansowych i miały zrobić to szybko oraz najlepiej w sposób spójny. W sytuacji idealnej należałoby zająć się rachunkowością tak szerokiej dziedziny, jaką są instrumenty finansowe w sposób metodyczny, tak aby sporządzić jeden wszechstronny pakiet. Tymczasem zrobiono prawdopodobnie

na odwrót: zastosowano podejście fragmentaryczne, gdzie poszczególne fragmenty były omawiane osobno, a okresy na zgłaszanie uwag do nich były krótkie. Zainteresowanie polityków wynikami prac i poznanie ich poglądów na temat najlepszych zasad rachunkowości nadało nudnej dziedzinie, za jaką niektórzy uważają ustanawianie standardów, nowy, interesujący wymiar.

Mary Dolson (BC): Oczekiwanie. Wygląda na to, że spędziliśmy ten rok czekając na standard dotyczący wspólnych przedsięwzięć, a następnie na standard dotyczący konsolidacji, tymczasem żaden z nich, niczym autobus w zaśnieżonym Londynie, się nie pojawił. Spędziliśmy ten rok również w oczekiwaniu na wprowadzenie w życie zmian do standardów dotyczących połączeń jednostek gospodarczych i konsolidacji dla spółek, których rok finansowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym. Tak czy inaczej, mieliśmy mnóstwo pracy związanej z utratą wartości w odniesieniu do wartości firmy, wartości niematerialnych i środków trwałych – chodzi tu zarówno o odpisy z tytułu utraty wartości, które zostały wykazane, jak i o potencjalne odpisy, które nie zostały wykazane. Mieliśmy rok na oswojenie się z przyjęciem MSR 23 (zmienionego), ale w dziedzinie „nowych regulacji” był to bardzo spokojny rok.

Tony Debell (RLO): Niezakończone. Żaden z głównych projektów (zob. tabela na str. 8) nie został sfinalizowany; wszystkie są jeszcze na etapie dyskusji i sporządzania projektów. Perspektywy na bieżący rok są bardzo podobne. W przeciwieństwie do specjalistów od instrumentów finansowych, my mieliśmy być może za dużo czasu na dyskusje. Jednocześnie mamy jednak wrażenie, że projekty nie są rozpatrywane całościowo.

Czego oczekujecie od RMSR w 2010 r., jeżeli chodzi o ustanawianie standardów?

FI: Tak samo - intensywności, czy muszę użyć innego słowa?! Pojawiają się kolejne projekty standardów (ED), prawdopodobnie

znowu wymagające szybkiej reakcji. Prawdopodobnie pod koniec pierwszego kwartału zobaczymy projekty dotyczące klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych i rachunkowości zabezpieczeń dla instrumentów finansowych, a także prośbę o zgłaszanie opinii o proponowanym przez FASB pakiecie dotyczącym klasyfikacji, wyceny i utraty wartości instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń. W drugim kwartale możemy zapewne spodziewać się projektów (ED) dotyczących klasyfikacji instrumentów dłużnych i kapitałowych, leasingu, usunięcia z bilansu, rachunkowości ubezpieczeń i zabezpieczeń pozycji niefinansowych. Jeśli wszystko pójdzie dobrze, do czwartego kwartału powinniśmy doczekać się ostatecznego standardu dotyczącego klasyfikacji, wyceny i utraty wartości instrumentów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń, a także wyceny w wartości godziwej.

BC: Nadal czekamy na standard dotyczący wspólnych przedsięwzięć i standard dotyczący konsolidacji. Pojawienie się standardu dotyczącego wspólnych przedsięwzięć jest bardziej prawdopodobne, ale raczej nie spodziewamy się go w I kwartale, chociaż taki termin jest podany na stronie internetowej RMSR. Wydaje nam się, że standard ten jest jeszcze w fazie tworzenia projektu, więc trudno byłoby go przygotować do końca marca. Standard dotyczący konsolidacji stał się projektem konwergencji z FASB, więc pewnie trzeba nastawić się na dłuższe oczekiwanie. Może jednak dostaniemy go w 2010 r. w prezencie pod choinkę. Wydaje mi się, że w tym roku czwartek przed Bożym Narodzeniem będzie dniem pracy. Standard dotyczący wyceny w wartości godziwej zalicza się do obszaru FI (zob. wyżej), ale ma też duży wpływ na wycenę aktywów niefinansowych.

RLO: Na ten rok nic nowego nie czeka na wprowadzenie do obowiązkowych regulacji. Wyżej wspomniane projekty będą dyskutowane i finalizowane, ale nie spodziewamy się dodania niczego nowego do programu prac Rady. Przyswojenie tego, co zostało wydane do tej pory, będzie stanowić wystarczające wyzwanie dla sporządzających sprawozdania finansowe. Wszyscy odetchnęliśmy z ulgą, że nie ma nowego modelu podatku odroczonego, chociaż rozumiemy, że RMSR rozważa pewne ograniczone zmiany do MSR 12, które mają rozwiązać obecne problemy występujące w praktyce. Podmioty stosujące MSSF po raz pierwszy również z radością przyjmą ten krótki okres spokoju.

Jakie duże zmiany zostaną wprowadzone (obowiązkowo) w 2010 r. w Waszych dziedzinach?

FI: Pojawi się trochę stosunkowo drobnych zmian i wąskich interpretacji KIMSF, które zostaną wprowadzone do stosowania w 2010 r., ale żaden znaczący standard dotyczący instrumentów finansowych nie stanie się w tym roku obowiązkowy. Możliwe jest wcześniejsze zastosowanie MSSF 9 poza UE, jednak trudno jest powiedzieć, ile spółek będzie tym zainteresowanych, zanim zapoznają się z kompletnym pakietem dotyczącym instrumentów finansowych, który prawdopodobnie zostanie wydany przez RMSR w czwartym kwartale.

BC: W końcu coś, co dotyczy połączeń jednostek gospodarczych. MSSF 3 (zmieniony) zostaje wprowadzony od 1 stycznia 2010 r. dla wszystkich podmiotów, których rok finansowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym, oraz najpóźniej od 31 marca 2010 r. dla podmiotów, których rok podatkowy wtedy się kończy - prospektywnie w odniesieniu do transakcji zawieranych po tej dacie. Podmioty, których rok finansowy kończy się w czerwcu

lub we wrześniu, przyjęły w zeszłym roku zmieniony standard. Oczywiście zmiany do standardu dotyczącego konsolidacji w zakresie ujmowania udziałów niekontrolujących należy zastosować w tych samych okresach. Aspekty związane z prezentacją w MSR 27 (zmienionym w 2008 r.) są retrospektywne, ale aspekty związane z wyceną są w większości prospektywne.

Oba te standardy są projektami konwergencji, które są stosowane w USA już od roku. Dało to nam pewien obraz problemów i pomogło przygotować naszych klientów stosujących MSSF na nadchodzące zmiany. Zmienność rachunku zysków i strat wygląda na największe wyzwanie ze wszystkich zmian do MSSF 3; jest to kolejna wersja metody nabycia, a nie radykalna zmiana. Przejście do modelu jednostki gospodarczej zgodnie z MSR 27 jest większą zmianą koncepcyjną, ponieważ udziałowcy mniejszościowi są teraz traktowani jak inwestorzy kapitałowi. Możemy się spodziewać dużych obciążeń i uznań przechodzących przez kapitał własny, zwłaszcza że nie ma przepisów przejściowych dotyczących stosowania tego standardu po raz pierwszy.

RLO: Nie spodziewamy się wprowadzenia żadnych istotnych nowych wytycznych, które stałyby się obowiązkowe w 2010 r. Największymi projektami, które mogą zostać sfinalizowane w 2010 r., ale staną się obowiązujące w późniejszych latach, będą zmiany wytycznych w zakresie rezerw, sprawozdania z całkowitych dochodów, a także zmiany rachunkowości świadczeń z tytułu rozwiązania stosunku pracy. KIMSF postanowił również zająć się definicjami warunków nabycia praw i warunków innych niż warunki nabycia praw w MSSF 2.

A gdybyście mieli czarodziejską różdżkę i mogli zmienić w MSSF jedną dużą rzecz i jedną małą? Co by to było?

FI: Moje duże życzenie jest tak duże, że zrezygnuję z małego życzenia: chciałbym, żeby FASB i RMSR pracowały w tym samym tempie nad tymi samymi projektami oraz wyciągały te same wnioski, tak aby wszystkie je można było zastosować równocześnie. Mówię tu o pełnej konwergencji.

BC: Duże życzenie to podjęcie decyzji, czym jest metoda praw własności i odpowiednie uporządkowanie standardu na tej podstawie. Czy jest to z założenia składnik aktywów finansowych czy „załamana konsolidacja”? Jest to szczególnie ważne dlatego, że zmiany, jakich się spodziewamy po nowym standardzie dotyczącym wspólnych przedsięwzięć, zwiększą zakres stosowania metody praw własności. Jeśli chodzi o małe życzenie – czy moglibyśmy nazywać rzeczy w starsowiecki i prosty sposób – jak „rachunek zysków i strat”, bilans, udziały mniejszościowe, a nawet „ujemna wartość firmy” zamiast „nadwyżka na dzień nabycia wartości netto możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przyjętych zobowiązań nad wypłaconym wynagrodzeniem.”

RLO: Próbowałem zdecydować się na jedną dużą rzecz, ale przychodzą mi do głowy trzy, więc zignoruję instrukcję zawartą w pytaniu. 1. Chciałbym, żeby instytucje regulacyjne i ustanawiające standardy upubliczniały tylko te decyzje, które mają moc prawną, a nie swoje niepotwierdzone opinie, które zaciemniają obraz i nie pomagają w debacie. 2. Spójny model ujmowania, wyceny i usuwania z bilansu pozycji, który można byłoby zastosować do przychodów i zobowiązań. 3. Uproszczony model podatku odroczonego, prawidłowo odzwierciedlający zdarzenia gospodarcze będące podstawą jego wykazania.

Działalność RMSR w 2009 r.***Ostateczne standardy**

Zmiany do KIMSF 14 MSR 19 „Ograniczenia w rozpoznawaniu aktywów programów określonych świadczeń, wymogi minimalnego finansowania i ich wzajemne powiązanie”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: listopad 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: okresy roczne rozpoczynające się 1 stycznia 2011 r. lub później ▪ Status zatwierdzania przez UE: Jeszcze nie zatwierdzone.
MSSF 9 „Instrumenty finansowe”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: listopad 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: okresy roczne rozpoczynające się 1 stycznia 2013 r. lub później ▪ Status zatwierdzania przez UE: Jeszcze nie zatwierdzone.
Zmiana do MSR 24 „Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: listopad 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: okresy roczne rozpoczynające się 1 stycznia 2011 r. lub później ▪ Status zatwierdzania przez UE: Jeszcze nie zatwierdzone.
Zmiana do MSR 32 dotycząca klasyfikacji emisji praw	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: 8 października 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: okresy roczne rozpoczynające się 1 lutego 2010 r. lub później ▪ Status zatwierdzania przez UE: Jeszcze nie zatwierdzone.
Zmiana do MSSF 2 „Płatności w formie akcji” – warunki nabycia uprawnień i anulowanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: 18 czerwca 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: okresy roczne rozpoczynające się 1 stycznia 2010 r. lub później ▪ Status zatwierdzania przez UE: Jeszcze nie zatwierdzone.
Zmiany do MSSF 2 i KIMSF 11 „Płatności w formie akcji – płatności gotówkowe w ramach grupy”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: 18 czerwca 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: okresy roczne rozpoczynające się 1 stycznia 2010 r. lub później ▪ Status zatwierdzania przez UE: Jeszcze nie zatwierdzone.
Zmiany do KIMSF 9 i MSR 39 dotyczące wbudowanych instrumentów pochodnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: marzec 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: 30 czerwca 2009 r. ▪ Status zatwierdzania przez UE: 27 listopada 2009 r.
Zmiany do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: Ujawnianie informacji”.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: marzec 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: 1 stycznia 2009 r. ▪ Status zatwierdzania przez UE: Zatwierdzone 27 listopada 2009 r.
KIMSF 18 „Przekazanie aktywów przez klientów”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: styczeń 2009 r. ▪ Data wejścia w życie: aktywa przekazane przez klientów otrzymane 1 lipca 2009 r. lub później, chociaż UE zatwierdziła tę interpretację dla okresów rocznych rozpoczynających się 31 października 2009 r. lub później ▪ Status zatwierdzania przez UE: Zatwierdzone 27 listopada 2009 r.

Projekty standardów (ED)

Zmiana do MSR 37 dotycząca zobowiązań	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: styczeń 2010 r. ▪ Koniec okresu zgłaszania uwag: 12 kwietnia 2010 r.
Ograniczone wyłączenie z obowiązku ujawniania danych porównawczych zgodnie z MSSF 7 dla jednostek stosujących MSSF po raz pierwszy (proponowana zmiana do MSSF 1)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: listopad 2009 r. ▪ Koniec okresu zgłaszania uwag: 29 grudnia 2009 r.
Instrumenty finansowe: Zamortyzowany koszt i utrata wartości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: listopad 2009 r. ▪ Koniec okresu zgłaszania uwag: 30 czerwca 2010 r.
D25 „Regulowanie zobowiązań finansowych za pomocą instrumentów kapitałowych”	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: lipiec 2009 r. ▪ Koniec okresu zgłaszania uwag: 5 października 2009 r.
Działalność związana z regulowanymi stawkami	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: lipiec 2009 r. ▪ Koniec okresu zgłaszania uwag: 20 listopada 2009 r. ▪ Spodziewana publikacja standardu: 2010 r.
Wycena w wartości godziwej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: maj 2009 r. ▪ Koniec okresu zgłaszania uwag: 28 września 2009 r. ▪ Spodziewana publikacja standardu: 2010 r.
Zmiany do MSSF 5 (działalność zaniechana)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikacja: wrzesień 2008 r. ▪ Koniec okresu zgłaszania uwag: 23 stycznia 2009 r. ▪ Spodziewana publikacja standardu: I kw. 2010 r.

*Nie jest to pełny wykaz prac RMSR

c.d. na następnej stronie

Zmiany do MSR 39 i MSSF 7 dotyczące usuwania pozycji z bilansu

- Publikacja: marzec 2009 r.
- Koniec okresu zgłaszania uwag: 31 lipca 2009 r.
- Spodziewana publikacja standardu: pierwsza połowa 2010 r.

Podatek dochodowy

- Publikacja: marzec 2009 r.
- Koniec okresu zgłaszania uwag: 31 lipca 2009 r.
- Spodziewana publikacja standardu: pierwsza połowa 2010 r.

Materiały do dyskusji

Ryzyko kredytowe w wycenie zobowiązań

- Publikacja: 18 czerwca 2009 r.
- Koniec okresu zgłaszania uwag: 1 września 2009 r.
- Spodziewana publikacja standardu: 2011 r.

Leasing

- Publikacja: marzec 2009 r.
- Koniec okresu zgłaszania uwag: 17 lipca 2009 r.

Przychody

- Publikacja: grudzień 2008 r.
- Koniec okresu zgłaszania uwag: 19 czerwca 2009 r.

Prezentacja

- Publikacja: październik 2008 r.
- Koniec okresu zgłaszania uwag: kwiecień 2009 r.

W celu uzyskania dalszych informacji prosimy o kontakt:

Szef zespołu ds. globalnej sprawozdawczości finansowej

Ian Wright: ian.d.wright@uk.pwc.com, tel: +44 207 804 3300

Szef zespołu ds. sprawozdawczości

Tomasz Konieczny: tomasz.konieczny@pl.pwc.com, tel: +44 22 523 42 85

Zespół ds. sprawozdawczości finansowej w Polsce

Waldemar Lachowski: waldemar.k.lachowski@pl.pwc.com, tel: +48 22 523 43 49

Robert Waliczek: robert.waliczek@pl.pwc.com, tel: +48 22 523 43 32

Krzysztof Gmur: krzysztof.gmur@pl.pwc.com, tel: +48 22 523 42 41

Agata Wiktorowicz: agata.wiktorowicz@pl.pwc.com, tel: +48 22 523 41 76

Marta Madejska: marta.madejska@pl.pwc.com tel: +48 22 523 41 39